

THE FOUNDER OF THE MODERN NOVEL - HENRY FIELDING

Calina Paliciuc

Lecturer, PhD., „Aurel Vlaicu” University of Arad

Abstract: Henry Fielding was not a spoiled of our interwar media. The founder of the modern novel is, to a large extent, an emulator of the authors of picaresque novels, related, through threads and tastes, with Quevedo, the author of that picturesque Don Pablo de Segovia. As in the picaresque novels, in Fielding's novel, the hero is thrown into the world and wanders through different environments of society, meeting many people, introducing themselves to many lives and gaining experience over experience. His adventures are an opportunity for the author to describe the English society of the time, with as much local color as it needed so that the characters do not seem schematic, but without falling too much into the actuality copy. The author of Tom Jones became a novelist by spirit of contradiction and the desire to react against Richardson's epistolary novels.

Keywords: modern novel, inter-war press, English society, actuality, experience

Căutând să surprindă evoluția de la romanul realist "clasic" la cel modern, criticii au așezat în lumina reflectoarelor romanul-eseu, cel care cuprinde în țesătura sa, narativă și ceva din erudiția scriitorului din ideologia sa, din concepția sa despre artă. Comentariul extins așază ades romanul în vecinătatea eseului. Prezența romancierului-eseist în perioada interbelică este și expresia modernizării literaturii în general și a romanului în special. Specie proteică, în veșnică metamorfoză, romanul ajunge să înglobeze în sine și alte specii - printre ele și eseul. Nu e întâmplător faptul că mulți dintre reformatorii romanului au fost, în aceiași timp, valoroși esești. Teoretizarea unei probleme nu este paralelă cu relatarea epică, ea taie în anumite momente textul pentru a transmite ideii, legate sau nu, de faptele "povestite". Romanul modern se întâlnește cu eseul, ajungând la o tot mai largă cuprindere: vor pătrunde astfel în el nu doar ceea ce frământă spiritul omenesc, dar și dilemele legate de creație.

"Eseu-roman", "roman-eseu" le vom regăsi în critica interbelică: unii acceptă formula, ca pe un dat al lumii moderne, alții însă văd în ea o dovadă a sărăcirii puterii de creație în folosul "analizei plictisitoare".

Volumul al II-lea din *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1919-1944)*, publicată sub egida Academiei Române în 1997, include o sută șaiszeci și trei de romancieri englezi, ale căror opere sunt prezentate cititorilor români în aproximativ o mie cinci sute de articole, de la simple note la ample eseuri. Majoritatea sunt prilejuite de apariția cărților, în franceză sau română - mai rar în engleză, de aniversări și comemorări sau de decernarea unor premii. Prin anii patruzeci apare mai frecvent rubrica „Literatura engleza de azi” și la „Revista revistelor”, tot mai multe trimiteri spre cele engleze, după ce monopolul absolut fusese deținut atâta timp de cartea franceză și revistele pariziene.

Autorii cronicilor nu precizează adesea în ce limbă au citit cartea, titlul apare - pentru aceeași carte - în franceză, rar în engleză și în română. Și pentru că, nu o dată, titlul e diferit tradus, chiar în limba română, nu e exclus ca cititorii să rămână cu încredințarea că citesc

despre cărți diferite, cronici care de fapt se referă la aceeași carte. Lucrările sunt mai clare când un titlu, redat în limba franceză, apare la rubrica „Traduceri în limba franceză”.

Nu avem încă o bibliografie generală care să înregistreze toate traducerile din literatura engleză realizate la noi în perioada 1919-1944. Se publică doar optzeci și cinci de titluri, în timp ce pentru nuvelă, povestire și schiță sunt înregistrate trei sute treizeci și șase de titluri. În afara romanelor polițiste și a celor „senzaționale”, gen *Misterul unui asasinat odios* sau *Femeia fatală*, apar și titluri semnificative. Astfel în „Universul” (1929-30) apar fragmente din *Jane Eyre*, de Charlotte Bronte, tradus de un LCT. în „Timpul” (1938) *Crimă din Expresul Orient* de Agatha Christie; Charles Dickens e prezent cu fragmente din *David Copperfield*, publicate în „Adevărul literar și artistic” „Gazeta Transilvaniei”, publică în foiletonul ei fragmente din *Old curiosity shop* (traducere de I.O. Ștefanovici-Svensk). Numele lui Arthur Conan Doyle e și el prezent în „Cosânzeana” (1923) cu *Lumea pierdută*, în „Oglinda Lumii”, revistă bucureșteană, apare în 1923. *Misterul văii din Boscombe* și în 1924 *Secura de argint*. Un fragment din *O dramă sub Napoleon* apare în „Adevărul literar și artistic” (1937); în fine, în „Orizontul” bucureștean, în 1921, în două numere *Ultima ispravă a lui Sherlock Holmes*.

Din amplul roman al lui Fielding, *Tom Jones*, se publică un scurt fragment „Domnul Partridge la teatru”, în „Adevărul literar și artistic” (1923).

Cel mai de seamă reprezentant, al romanului realist englez din sec. al XVIII-lea, **Henry Fielding** nu a fost un răsfățat al presei noastre interbelice. Cu deplină îndreptățire Dinu Stegărescu își intitulează articolul în care salută traducerea în limba română a romanului *Tom Jones: A trecut cam neobservată ...* („Viața”, III, 1943, nr. 851, 30 august, p. 2). Traducerea fusese realizată de Al. Iacobescu [55] în 1943, dar primul articol despre romancier datează din 1923 - o notă bibliografică, nesemnată - publicată în „Adevărul literar” (IV, 1923, s. III, nr. 114, 28 ianuarie, p.7). Traducerea - apreciată drept „corectă”, desigur, din punct de vedere al limbii române - e făcută, probabil, „după una franțuzească.” Vasile Damaschin comentează romanul, după ce în prealabil traduce opiniile elogioase ale lui Walter Scott despre roman, apreciind la rândul său că ne aflăm în fața unei cărți „de mare Savoare”, cu un amestec particular de „realism și neastâmpărată fantezie” (Vasile Damaschin, *Tom Jones*, în „Acțiunea”, IV, 1943, nr. 831, 11 iunie, p. 2).

Făcând parte din echipa lui G. Călinescu de la „Jurnalul literar”, I. Brociner scrie un amplu articol despre viața și opera romanicerului englez „creatorul romanului englez” care „a dialogat satiric” cu romanul *Pamela* lui Samuel Richardson și l-a avut ca model pe Cervantes.”

Tot înainte de apariția traducerii lui Al. Iacobescu s-au mai publicat două articole - cel al lui Al. Bilciurescu, în 1938, și cel al lui Al. Philippide în 1939.

Al. Bilciurescu - cel mai prolific recenzent al literaturii engleze în epocă - scrie, la rândul său despre viața scriitorului, despre modelele sale literare, stăruind asupra romanului *Tom Jones*, caracterizat printr-o tehnică narativă îndrăzneată:

„Fielding - scrie Al. Bilciurescu - creează o tehnică sui-generis a romanului, tehnică ce pare chiar astăzi plină de îndrăzneală. Romanul este împărțit în mai multe „cărți”. Fiecare „carte” are câte un capitol introductiv în care autorul discută cu cititorul despre eroii săi, despre politica vremii și despre modul în care înțelege să conducă mai departe acțiunea romanului. „Capitolele introductive” conțin poate partea cea mai interesantă a întregii lucrări. Din aceste pagini răsare temperamentul de pamfletar al lui Fielding, care, astfel, are prilejul de a se lua la harță cu toată lumea, polemizând cu criticii, cu colegii săi de breaslă, cu cititorii,

într-un cuvânt cu opinia publică engleză, Totodată autorul englez analizează opera de artă în sine, discută despre puterea de creație a scriitorului și despre izvoarele sale de inspirație. Marea sa cultură literară, filosofică și juridică, îi permite să nu fie nici plictisitor, nici banal, ci din contră, spiritual și instructiv. [...] Întregul roman e scris cu vervă, iar, deși acțiunea n-are prea mult dinamism, lectura după fiecare filă devine din ce în ce mai pasionantă. Fielding te uimește prin îndrăzneala și originalitatea ideilor sale. Cât de modern e acest scriitor care a trăit acum trei sute de ani!"

: (Al. Bilciurescu, *Tom Jones sau povestea unui bastard*, în „Adevărul literar și artistic”, XIX, 1938, s. III, nr. 938,27 noiembrie, p. 2).

Cel mai; temeinic material e studiul publicat de Al. Philippide în paginile „Vieții Românești” din 1939, reluat, aproape integral, în „Jurnalul literar” din același an. Acesta e ilustrativ pentru nivelul înalt al receptării, pentru „buna întâlnire” a cititorului epocii cu opera marelui scriitor.

Al. Philippide pleacă de la rândurile scrise despre *Tom Jones* de Stendhal în *Memoires d'un touriste*: „Romanul acesta este față de celelalte ceea ce este *Iliada* față de poemele epice romanul lui Fielding este strămoșul romanelor moderne atât numai că, la fel cu Ahile și cu Agamemnon, personajele lui Fielding ne par astăzi prea primitive. Bunele maniere au făcut progrese însemnate și ele cer ca fiecare să-și travestească ceva mai mult poftele naturale.” Comentând rezervele exprimate de Stendhal, Al. Philippide scrie ironic: „Un fel de ciocoism de geniu stă la temelia firii lui Stendhal [...], un dandysm spiritual, o anumită concepție cam îngâmfată despre eleganța intelectuală, o aversiune mai mult câștigată decât înăscută față de ceea ce este instinctiv și o căutare cam afectată a spiritului și a deșteptăciunii, cu disprețul abia voalat al sentimentului. Prin prisma acestui fel de a fi, trebuie înțelese cuvintele lui despre *Tom Jones* înainte de a fi o caracterizare a romanului lui Fielding. Fraza aceasta poate sluji la caracterizarea lui Stendhal însuși. Numai un spirit capricios ca al lui poate amesteca aprecieri atât de disparate și să vorbească de bune maniere într-o caracterizare literară. Ceea ce îl șoca desigur în personajele lui Fielding era lipsa de rafinament ipocrit (mai ales la eroul romanului, pentru că "Tom Jones" nu duce lipsă deloc de personaje fățarnice și foarte capabile de a-și travesti poftele naturale. [...] Față de Julien Sorel, atât de meșter într-adevăr să-și ascundă poftele naturale (dar pentru a și le manifesta cu și mai multă vigoare atunci când găsește prilejul potrivit), bietul erou atât de firesc și de spontan al lui Fielding putea să pară primitiv și "puțin manierat", cum cu cinism spune Stendhal, foarte vesel că a găsit acest eufemism pentru a exprima că Tom Jones nu e destul de pervers.

După un veac de rafinamente și de "travestiri" literare, în care toate experiențele s-au făcut și mai ales în ce privește romanul, s-au încercat toate rețetele, este foarte nimerit să ne întoarcem la operele de temelie ale literaturii moderne, convinși fiind că resorturile fundamentale ale sufletului omenesc nu s-au schimbat prea mult în cursul câtorva secole. Dacă lucrul acesta este adevărat chiar când e vorba de *Iliada*, apoi atunci când este vorba de *Tom Jones* putem fi siguri ca acest roman vechi poate încă nu numai să ne impresioneze prin valoarea lui psihologică, dar chiar să mulțumească gustul nostru literar. f...l Autorul lui *Tom Jones* a devenit romancier din spirit de contradicție și din dorința de a reacționa împotriva romanelor epistolare ale lui Richardson. Acesta crease, prin publicarea în 1740 a romanului *Pamela sau virtutea răsplătită*, genul sentimental, lacrimant și moralizator, care, timp de peste jumătate de veac, până în pragul veacului al XIX-lea, avea să domnească în Europa. [...] Totul este udat cu lacrimi multe și însoțit de Suspine la fiecare frază. Spre sfârșitul perioadei clasice, literatura Europei ajunsese la o stare de uscăciune pedantă, cu reguli fixe, rețete

repetate la nesfârșit. Sensibilitatea lăcrămoasă a lui Richardson a fost reacțiunea necesară și binevenită față de această Uscăciune. Din nenorocire ea avea să devină în curând o modă, tot atât de primejdioasă ca și stearpa imitație a lui Racine în teatru [...]

Fondatorul romanului modern este, într-o mare măsură, un emul al autorilor de romane picarești, înrudit, prin fire și gusturi, cu Quevedo, autorul aceluia pitoresc *Don Pablo de Segovia*. . Ca și în romanele picarești, în romanul lui Fielding, eroul este aruncat în lume și cutreieră diferite medii și pături ale societății, cunoscând mulți oameni, introducându-se în multe vieți și acumulând experiență peste experiență. Aventurile lui sunt un prilej pentru autor de a descrie societatea engleză din epoca aceea, cu strict atâta culoare locală cât trebuie pentru ca personajele să nu pară schematice, dar fără să cadă prea mult în copia actualității. Aceasta din urmă trăsătură face ca *Tom Jones* să fie interesant mereu.

Știind că - asemeni lui *Don Quijote* sau *Gargantua*, *Tom Jones* nu poate fi rezumat, Al. Philippide pune accentul pe bogata suită de personaje „pline de pitoresc și de mișcare” și subliniază unde se desparte de romanul picaresc: „Față de *Gil Blas*, *Tom Jones* prezintă o însemnată evoluție: personajele pe care le întâlnește eroul nu-și mai povestesc în chip copios viața [...] Atenția cititorului aici este mereu îndreptată către eroul principal, celelalte personaje fiind numai secundare. Că uneori aceste personaje secundare par mai vii și mai reale decât eroul însuși, care pe alocuri devine cam schematic [...] aceasta este o meteahnă a oricărui erou central de roman . Ceea ce îl face atât de atașant pe *Tom Jones* este poate tocmai faptul că, deși erou prin intenția autorului, el își păstrează față de noi un delicios caracter omenesc de personaj secundar...”

(Al. Philippide, *Tom Jones* de H. Fielding, în „Viața Românească”, XXXI, 1938, nr. i, ianuarie, p. 89-92)

Polemizând cu Cioran, care în *Schimbarea la față a României* afirmă că englezii nu participă la cultura mare pentru că n-au metafizică, Dragoș Protopopescu scrie:

„Englezul are ceva mai mult decât metafizică: are anti-metafizică, care pe scurt s-ar numi umplerea tuturor formelor de cultură cu imense valori omenști.” (Dragoș Protopopescu, *Criza romanului și alte crize*, în „Revista Fundațiilor Regale, IV, 1937, nr. 3, martie, p. 683-690)

Un articol amplu semnează George Sbârcea în „Curentul literar” din 1941, având în centrul atenției romanul englez contemporan. Spre deosebire de punctul de vedere unanim acceptat, G. Sbârcea nu consideră că fizionomia prozei engleze s-a definit doar prin contactul cu spiritualitatea franceză, chiar dacă nu poate fi contestată influența exercitată de André Gide, Marcel Proust, dar și cea a lui Bergson și-a raționalismului francez. Influența aceasta ia note personale, iar nota fundamentală - trăsătura de unire a tuturor marilor scriitori englezi e - scrie G. Sbârcea - „setea de metafizică”.

Răspunde celor care reproșează romanului englez că a neglijat aspectul social și a neglijat masele, acordând un prea mare interes individului, vieții lui interioare.

Desele referințe la literatura engleză, întâlnite în presă, dovedesc că această literatură devenise un domeniu familiar, nu doar pentru specialiști. Școala românească de anglistică formată în epoca interbelică a pregătit terenul dezvoltării generației de prestigiu a specialiștilor - îndrumători și formatori - la rândul lor pentru noii cercetători ai fenomenului literar britanic de astăzi.

Fără a părăsi vechea sa dragoste, literatura franceză, dar trecând tot mai mult pe primul plan limba și literatura engleză, România a încetat de mult să fie o „colonie a culturii franceze”.

Romanul englez a contribuit, tematic și formal, la înnoirea și modernizarea romanului românesc, oferindu-i numeroase sugestii, tematice și stilistice, moduri și modalități românești, pe care scriitorul român le-a fructificat în bună parte. Iar critica noastră din această perioadă, l-a ajutat pe cititor și pe creator să se descurce în această avalanșă de stiluri și creații, să discearnă valoarea de nonvaloare, să înțeleagă mai bine sensul devenirii naratologice.

BIBLIOGRAPHY

Andraș, Carmen, *România și imaginile ei în literatura de călătorie britanică*, Dacia, 2003.

Bălu, Andi, *O perspectivă românească asupra literaturii engleze*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2002

Ciocoi-Pop, Dumitru, *Notes on modern British literature*, voi. I, II, Editura Societății academice anglofoane din România, Sibiu, 1999;

Perpessicius, Lecturi străine, București, 1981

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul scriitorilor \ români*, voi. I-IV, Editura Fundației Culturale Române, 1995-2002